

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พบว่าเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทราบปัญหาและอุปสรรค พร้อมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และยังแสดงถึงการเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสมและเป็นที่ยอมรับทั่วไป

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาที่แท้จริงอันเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบวิธีการสอน เนื้อหาสาระ และความมุ่งหวังของนักเรียนต่อวิชาพระพุทธศาสนาที่อยากจะให้การเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะที่ทันกับยุคสมัย และประยุกต์กับเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นเหตุผลให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาพัฒนาไปในทางที่ดีสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง

ตัวแปรสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการเรียนการสอน เมื่อสรุปแล้วสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นปัญหาที่สำคัญ คือ

1. ปัจจุบันนโยบายของรัฐด้านการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ไม่เอื้อให้การเรียนการสอนเป็นไปในลักษณะที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น และมองไม่เห็นความสำคัญใดๆ หรือแทบจะไม่มีบทบาทในระบบการศึกษา วิชาพระพุทธศาสนาถูกมองว่าเป็นเพียงหน่วยย่อยหน่วยหนึ่งที่ผูกติดอยู่กับระบบการศึกษา และสามารถตัดออกจากระบบการศึกษาก็ได้
2. เมื่อรัฐมองไม่เห็นความสำคัญและจัดทำโครงสร้างทางการศึกษา โดยลดบทบาทของวิชาพระพุทธศาสนาลง และมอบอำนาจให้สถานศึกษามีอิสระในการดำเนินการทางการศึกษา โรงเรียนจึงมุ่งพัฒนาให้เด็กเก่งมากกว่าเป็นเด็กดี และแม้ว่าโรงเรียนต่างๆ จะส่งเสริมสนับสนุนพระพุทธศาสนา โดยการทำกิจกรรมบ้างในบางโอกาส แต่การส่งเสริมหรือทำกิจกรรมเหล่านั้นก็นับว่าน้อยเกินไป และเป็นกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องถาวร อีกทั้งในโรงเรียนต่างๆ ก็ยังไม่ได้รับการสนับสนุนด้านสื่อซึ่งมีน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มสาระอื่นๆ

3. ครูผู้สอนวิชาพระพุทธศาสนาขาดแรงจูงใจในการสอนพระพุทธศาสนาให้ได้ดี อีกทั้งการสอนในรูปแบบบรรยายก็ยังเป็นวิธีที่ครูใช้กันอยู่ คำว่า "การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาแบบบูรณาการ" จึงไม่มีรูปแบบและการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ ครูก็ยังสอนตามหลักสูตรที่กำหนดด้วยการเน้นการท่องจำ ขาดสื่อ และเน้นทฤษฎีมากกว่าการลงมือปฏิบัติจริง
4. หลักสูตรหรือเนื้อหาสาระยังต้องได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและแก้ไขให้เหมาะสมตามช่วงวัยของนักเรียน และควรจะสอนในเนื้อหาที่นักเรียนต้องการจะเรียนรู้อย่างแท้จริง และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ซึ่งเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนดไม่สามารถบูรณาการหรือเพิ่มลดได้ตามความเหมาะสม เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาในการสอนที่ทางโรงเรียนจัดให้ในจำนวนคาบที่น้อยมาก จึงก่อให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างเนื้อหากับเวลา และเนื้อหาส่วนใหญ่ที่ยากเกินไปก็ไม่ควรบรรจุอยู่ในหลักสูตร ส่วนที่ซ้ำซ้อนก็ควรจะตัดออก เพราะทั้งหมดนั้นคือปัญหาที่ทำให้นักเรียนไม่สนใจและรู้สึกเบื่อในวิชาพระพุทธศาสนา
5. นักเรียนยังไม่เข้าใจอย่างลึกซึ้ง และตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ซึ่งส่วนใหญ่เห็นว่าการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาไม่สามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อหรือใช้สอบในระดับที่สูงขึ้นไปได้ นั่นแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมองเห็นคุณค่าการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ มากกว่าการเรียนรู้เพื่อขัดเกลาดตนเอง

ประเด็นของปัญหาทั้ง 5 ประการที่กล่าวมาทั้งหมด มีลักษณะเป็นลูกโซ่เชื่อมโยงกันและกันอย่างแยกไม่ออก เป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขในเชิงบูรณาการ

5.2 ข้อเสนอแนะ

แม้ว่าปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาจะมีหลากหลาย แต่ผู้วิจัยเห็นว่า ครูผู้สอนถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในกระบวนการของการเรียนการสอนไม่ว่าวิชาใดก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา จะต้องเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเนื้อหาสาระวิชาพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ไม่ใช่รู้เฉพาะในบทเรียน แม้ว่าครูสอนจะไม่ได้จบสาขาวิชาพระพุทธศาสนาโดยตรง แต่ครูก็ควรค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมให้มากที่สุด และเมื่อมีความรู้ที่เพียงพอจะต้องมีเทคนิคและวิธีการสอนที่นักเรียนสนใจ ดังนั้น การนำเอารูปแบบและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับยุคสมัยมาใช้เป็นเรื่องที่สำคัญของครู ความชำนาญเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้ที่จะสอน ครูจึงต้องพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา โดยหมั่นค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม และรู้เท่าทันสิ่งต่างๆ รอบข้างอยู่เสมอ การสอนทุกครั้งต้องเตรียมตัว และครูผู้สอนควรจะได้วัดผลประเมินผลทางด้านความประพฤติควบคู่กับการวัดผลเป็นเกรดหรือเป็นคะแนน

เมื่อครูสอนมีความรู้และความชำนาญในการสอน ย่อมจะสอนให้นักเรียนสนใจ และสนุกกับการเรียน ถึงแม้ว่าเนื้อหาสาระของหลักสูตรจะยากหรือง่าย ซ้ำซ้อนหรือแปลกใหม่ ย่อมไม่เป็นปัญหาสำหรับครู

สำหรับนักเรียนเอง ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจ และแสดงให้เห็นให้นักเรียนได้เห็นว่า ถึงแม้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่สามารถนำไปใช้ในการสอบเข้ามหาวิทยาลัยหรือในการศึกษาระดับสูงอื่นได้ การเรียนเพื่อประเทืองปัญญาและเพิ่มพูนความรู้โดยไม่ต้องนำไปประกอบอาชีพก็เป็นสิ่งที่สำคัญ เหมือนการปลูกต้นไม้ บางต้นปลูกเพื่อต้องการกินดอกออกผล บางต้นปลูกเพื่อความสวยงาม บางต้นปลูกเพื่อร่มเงา หรือบางต้นปลูกเฉยๆ โดยไร้เหตุผล การเรียนรู้พระพุทธศาสนาก็เช่นกัน ครูผู้สอนต้องชี้แนะแนวทางว่าชีวิตที่ดีจะต้องมีคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต คนเราเกิดมาไม่ใช่เพียงเพื่อทำงานเลี้ยงชีพเพียงอย่างเดียว การศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อขัดเกลาจิตใจ เป็นสิ่งที่พัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุข

ดังนั้น การมองเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยเริ่มต้นตั้งแต่นโยบายของรัฐ และสถานศึกษา ควรให้เวลาแก่การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันดูเหมือนว่า วิชาพระพุทธศาสนาเป็นเหมือนอะไรบางอย่างที่ติดอยู่กับระบบการศึกษาไทย จะมีก็ได้ไม่มีก็ได้ และบางครั้งถูกมองข้ามจากระบบการศึกษา ทั้งๆ ที่ต่างก็อยากจะทำให้เด็กเยาวชนมีความรู้คุณธรรม หรือเป็นคนเก่ง ดี มีคุณธรรม ถ้ารัฐยังไม่เห็นความสำคัญและสถานศึกษายังไม่แก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาก็อยู่ในภาวะที่วิกฤติอย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน สมควรที่จะต้องได้รับการศึกษาให้มากยิ่งขึ้น จึงขอเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาและการนำไปใช้ในชีวิตจริงของนักเรียน
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาอย่างจริงจัง
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่องความสำคัญของวิชาพระพุทธศาสนาในระบบการศึกษาไทย
4. ควรศึกษาวิจัยเรื่องความต้องการของรัฐต่อการเรียนการสอนวิชาศีลธรรม
5. ควรศึกษาวิจัยเรื่องศักยภาพของครูประจำกับครูที่เป็นพระภิกษุกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา